

norden

Likestilling skaper et bærekraftig samfunn

Nordisk likestillingspolitisk samarbeid
2011–2014

Likestilling skaper et bærekraftig samfunn

Nordisk likestillingspolitisk samarbeid 2011–2014

ANP 2010:784

© Nordisk ministerråd, København 2010

ISBN 978-92-893-2171-6

Layout: Jette Koefoed

Fotos: s. 1, 3, 12, 18, 28: Karin Beate Nøsterud

s. 6: ImageSelect

Opplag: 500

Trykk: Arco Grafisk, Skive

Trykt på miljøvennlig papir som oppfyller kravene i den nordiske miljøsvanemerkeordningen. Publikasjonen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikasjoner på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk ministerråd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Nordisk råd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0400

www.norden.org

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områdene Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom er med på å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

norden

Disposisjon

- 4 1. Innledning
- 7 2. Organisering
- 7 3. Utfordringer i den felles nordiske likestillingspolitikken
 - 8 3.1 Interne utfordringer i nordiske organ
 - 9 3.2 Eksterne utfordringer i regionen og globalt
- 11 4. Prioriterte tema og områder 2011–2014
 - 11 4.1 Norden
 - 13 4.2 Baltikum
 - 15 4.3 Nordvest-Russland
 - 16 4.4 Internasjonalt samarbeid
- 19 5. Vedlegg
 - Milepæler i det nordiske likestillingssamarbeidet 1974–2010

1. Innledning

Det nordiske samarbeidet, som omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrte områdene Færøyene, Grønland og Åland, ble formalisert ved opprettelsen av Nordisk råd (NR) i 1952. Ti år senere, i 1962, underskrev man Helsingforsavtalen, som er det formelle politiske dokumentet som regulerer det nordiske samarbeidet. Avtalen ble sist justert i 1995. I 1971 ble Nordisk ministerråd (NMR) opprettet for å ivareta samarbeidet mellom de nordiske regjeringene og den politiske ledelsen i de selvstyrte områdene. Det formelle likestillingspolitiske samarbeidet i Norden startet i 1980 ved etableringen av ministerrådet for likestilling. Ytterligere detaljer om utviklingen av det nordiske likestillingssamarbeidet finnes i den vedlagte milepæloversikten.

Nordisk ministerråd har siden opprettelsen arbeidet aktivt for å utvikle og fremme likebehandling og likestilling i de nordiske samfunnene. I den nordiske konteksten innebærer det at omsorg, makt og innflytelse fordeles likt mellom alle kvinner/jenter og menn/gutter, og at kvinner/jenter og menn/gutter har samme rettigheter, plikter og muligheter på alle samfunnsområder og i alle livsfaser. Et likestilt samfunn forutsetter et samfunn fritt for alle typer kjønnsrelatert vold og annen forskjellsbehandling. Menns og gutters aktive deltakelse i likestillingsarbeidet er en forutsetning for å lykkes i å nå målet om et reelt likestilt og mangfoldig samfunn.

Ved å likestille alle menn/gutters og kvinner/jenters erfaring, kunnskap, kompetanse og perspektiver, sikrer en både et bærekraftig samfunn og sørger for et bedre og mer rettferdig samfunn. Likestilling sikrer i større grad at alle tilgjengelige menneskelige ressurser i samfunnet kommer i spill, noe som øker forutsetningen for økonomisk vekst og sikrer velferden.

Det nordiske likestillingssamarbeidet bygger på en felles demokratisk tradisjon og historie. Samarbeidet har vært og er stadig til gjensidig nytte for de nordiske landene, de selvstyrte områdene og nærområdene. Det er viktig at de relativt små nordiske velferdssamfunnene utveksler erfaringer, utnytter hverandres kunnskap og fører politiske debatter for å utvikle innholdet og forståelsen av hva likestilling, likeverd og mangfold er.

Det nye programmet skal oppfylle kravet om *nordisk nytte* gitt av Nordisk ministerråd. *Nordisk nytte* innebærer at de prioriterte aktivitetene og den fagpolitiske vinklingen i programmet skal dekke behovene, interessene og ønskene for alle de fem nordiske landene og de tre selvstyrte områdene. I denne sammenheng er det spesielt viktig å være bevisst oppgavene og ansvaret Norden har for urbefolkningen i regionen.

Som all politikk påvirkes likestillingspolitikken både av den generelle samfunnsutviklingen, av partene i arbeidslivet, det sivile samfunn, frivillighetssektoren og opinionens skiftende fokus. Et samfunn i utvikling krever en likestillingspolitikk i utvikling. Det nordiske samarbeidet som vektlegger nordisk nytte på tvers av landegrensene, vil i større grad enn hvert enkelt land kunne imøtekomme og oppfange disse utfordringene og forandringene, noe som vil komme hvert enkelt land og selvstyrte område til gode.

Norden er også del av en stadig mer globalisert verden. I 2007 ble de nordiske statsministrene enige om en fornyet nordisk satsing på globaliseringsområdet, og i Nordisk ministerråd har man igangsatt en rekke globaliseringsinitiativer forankret i de forskjellige fagministerrådene. I Ministerrådet for likestilling vil man også fremover arbeide for at likestilling som et sterkt nordisk varemerke integreres i de forskjellige initiativene og aktivitetene.

Å delta i en globalisert verden betyr at man fra nordisk side må vise et internasjonalt engasjement. Likestilling er en del av den nordiske identiteten og har vært grunnleggende for våre demokratier og utviklingen av våre velferds-samfunn. Visjonen for likestillingsarbeidet i Nordisk ministerråd er å være et forbilde for andre, og synliggjøre internasjonalt hvordan vi i Norden møter globaliseringens utfordringer nettopp gjennom implementeringen av en likestillingspolitikk som sikrer bærekraftige samfunn – også i fremtiden.

2. Organisering

Det nordiske likestillingssamarbeidet koordineres av Ministerrådet for likestilling og embetsmannskomiteen for likestilling. I tillegg etableres ved behov andre underutvalg og arbeidsgrupper for å støtte opp under dette arbeidet.

De andre ni fagministerrådene og embetsmannskomiteene er ansvarlige for å implementere Nordisk ministerråds vedtatte likestillingspolitikk om kjønns- og likestillingsintegrering (gender mainstreaming) i sine egne råd, komiteer, utvalg og tilknyttede institusjoner i og med at hver sektor er ansvarlig for å utvikle en helhetlig politikk innen sin fagsektor, dette i henhold til sektorprinsippet.

Nordisk institutt for kunnskap om kjønn (NIKK) er underlagt Ministerrådet for likestilling og inngår som en del av virkemiddelapparatet på likestillingsområdet. NIKK har som en nordisk institusjon vært styrt av 3-årige mål- og resultatkontrakter med Nordisk ministerråd. I løpet av våren 2011 vil det utredes og vedtas hvilket mandat, funksjon og tilknytning NIKK skal ha til Nordisk ministerråd i fremtiden.

Samarbeidet med de tre baltiske landene koordineres av Nordisk ministerråds sekretariat, som sørger for at embetsmenn fra Norden og Baltikum kan møtes årlig. De nordisk-baltiske møtene (NB8-møtene) på ministernivå holdes etter behov. Samarbeidet med de baltiske landene gjennomføres i tett kontakt med Nordisk ministerråds lokale kontorer i landene. Samarbeidet med Nordvest-Russland organiseres på tilsvarende måte.

3. Utfordringer i det nordiske likestillingspolitiske samarbeidet

Det nordiske likestillingspolitiske samarbeidet har nye utfordringer på flere plan. De berører dels interne forhold i det nordiske samarbeidet og dels de nordiske samfunnenes relasjon til en omskiftelig omverden.

I tillegg til fagpolitiske utfordringer skal det nye samarbeidsprogrammet møte utfordringene for likebehandling for nye grupper i Norden. Programmet må adressere andre globale problemstillinger som krever

nyskaping og innovasjon fra de beste talentene for å sikre de nordiske velferdssamfunnenes fortsatte utvikling når andelen av eldre øker og det blir færre i yrkesaktiv alder.

3.1 Interne utfordringer i nordiske organ

Tradisjonelt har Nordisk ministerråd vært opptatt av å arbeide med kjønnslikestilling i de nordiske institusjonene og organene. Ulike tiltak har vært gjennomført både internt i de sentrale fellessekretariatene, i andre nordiske institusjoner og kontorer, samt i underliggende utvalg og råd.

De nåværende tiltakene som faller inn under dette interne fokuset i samarbeidsprogrammets planperiode er:

- I: at samtlige fagministerråd innen 2012 skal identifisere og integrere relevante likestillingsperspektiv i sin virksomhet
- II: at Nordisk ministerråds sekretariat (NMRS) skal utvikles til en arbeidsplass hvor både kvinner og menn kan ivareta karriere og familieliv
- III: at en Policy for likestilling og mangfold 2011–2015 for ansatte i sekretariatene i Nordisk ministerråd (NMR), Nordisk råd (NR) og Nordisk kulturfond (NKF) skal implementeres når det gjelder å ivareta likestillingen spesielt i forhold til alder, kjønn og nasjonalitet, men skal også ta hensyn til de nordiske samfunnenes mangfold når det gjelder etnisk opprinnelse, religion, tro, handikap og seksuell orientering.

Status for den interne likestillingssituasjonen i de nordiske organ er avgitt i form av en likestillingsredegjørelse under Nordisk råds årlige sesjon siden 2006. Fokuset i redegjørelsen har vært på integrering av et kjønns- og likestillingsperspektiv samt en kjønnslikestillingsstatistikk for medlemmer i råd, utvalg og for ansatte i nordiske institusjoner.

Nordisk ministerråd må skape en felles forståelse, forpliktelse og en organisatorisk/ administrativ struktur for å sikre implementering av det vedtatte nordiske samarbeidet innen likestillingspolitikken. Likestillingspolitikken skal integreres i alle fagministerråd, organ, råd, institusjoner, fagsektorer og utvalg. Hver sektor har et selvstendig ansvar for å gjennomføre integreringen på sitt område. Det innebærer at sektorene skal arbeide for å nå og gjennomføre de vedtatte likestillingspolitiske målene, samt rapportere om tiltak for å nå disse.

De nordiske organene og institusjonenes virksomhet bør kunne brukes som gode eksempler for det uttalte nordiske likestillingspolitiske samarbeidet. Det forutsetter en løpende kvalifisering både av medarbeidere og av måten

en velger å organisere kjønns- og likestillingsintegrering (gender mainstreaming). Derfor vil Ministerrådet for likestilling i planperioden intensivere og utvide det interne arbeidet med kjønns- og likestillingsintegrering i de nordiske institusjonene og organene, samt bidra til at Nordisk ministerråd utvikler en mer nordisk kjønnsdelt statistikk på relevante områder slik at det er mulig å se likheter og forskjeller mellom de nordiske landene og de selvstyrte områdene. Dokumentasjon og kunnskap er nødvendig som grunnlag for å fremme likestilling og motvirke diskriminering. Det er derfor svært viktig at Nordisk ministerråds forsknings- og utviklingsarbeid også innarbeider kjønnsperspektivet der dette er relevant. Dette gjelder spesielt Nordforsk, som er ministerrådets viktigste aktør på forskningsområdet.

Likestillingsintegrering er gjort til et av to tverrgående tema i denne planperioden. Embetsmannskomiteen for likestilling planlegger å gjennomføre nye tiltak for å øke både bevisstheten og nødvendigheten av dette, og samtidig finne nye metoder for å rapportere og synliggjøre hva som gjøres innen alle fagsektorer og i de nordiske institusjonene. I løpet av den nye 4-årige samarbeidsperioden vil man derfor i embetsmannskomiteen for likestilling arbeide målrettet med å implementere og forankre et nytt, mer effektivt og forpliktende rapporteringssystem for ministerråd, organ, råd, institusjoner, fagsektorer og utvalg i forhold til de årlige likestillingsredegjørelsene til Nordisk råd.

3.2 Eksterne utfordringer i regionen og globalt

I global sammenheng har de nordiske landenes likestillingspolitikk vært et forbilde. Det skyldes at en i Norden i stor grad har lyktes med å implementere en likestillingspolitikk som har endret hverdagen til folk flest. Samtlige nordiske land ligger derfor høyt på ulike internasjonale kjønnslikestillingsbarometer.

Det er stor internasjonal interesse for ulike sider ved de nordiske landenes likestillingspolitikk, våre metoder, tiltak og resultat – for eksempel:

- hvordan vi har høy kvinnelig arbeidsstyrke kombinert med relativt høy fertilitet
- hvordan vi har involvert menn i utviklingen av likestillingspolitikken
- hvordan vi har omfordelt makt, innflytelse og omsorg mellom kvinner og menn
- hvordan vi har integrert familie- og likestillingspolitikk og dermed muliggjort at begge kjønn kan kombinere arbeidsliv og familieliv
- hvordan vi har arbeidet for at vold i nære relasjoner er blitt satt på den politiske dagsorden, noe som har ført til tiltak både for de voldsutsatte og for voldsutøvere

Med økt internasjonalt samkvem og påvirkning i en globalisert verden oppstår det nye likestillingspolitiske utfordringer. Den nordiske likestillingspolitikken er ikke lenger automatisk en modell for andre land. Mange både i og utenfor Norden ser likestilling som noe kun rike, velfungerende vestlige demokratier kan ha råd til. Dette er en utfordring for det nordiske likestillingspolitiske samarbeidet. Det er derfor viktig å synliggjøre hvordan den nordiske likestillingspolitikken har utviklet seg over tid, samt vise hvordan likestilling har vært basis for utviklingen av våre demokratiske velferdssamfunn. Under den seneste finanskrisen har de nordiske landene også vist at våre likestilte samfunn er langt mer bærekraftige i økonomiske nedgangstider. En sikring av likestilling mellom kjønnene har derfor gitt stabil økonomisk vekst og fortsatt velferd.

Globale likestillingspolitiske problemstillinger omhandler ikke bare kjønn, men inkluderer i større og større grad forhold som ulik og mangfoldig etnisk, religiøs og kulturell tilhørighet, variabel sosial eller regional erfaring og bakgrunn, ulike livsfaser, aldre og familiekonstellasjoner. I denne sammenheng må en også inkludere de nordiske urbefolkningene. I tillegg har likestillingspolitikk også blitt en viktig utviklingsfaktor etter krig og konflikt, spesielt i land hvor demokratiske strukturer og offentlig administrasjon inklusive sosial- og helsestell er svake eller fraværende.

Om det nordiske likestillingspolitiske samarbeidet fortsatt skal ha som mål å være best i verden og være en modell for andre land, må det likestillingspolitiske innholdet utvikles i samspill med de samfunnsutfordringene som finnes i regionen, men i like stor grad relatert til globale forhold. Det kan for eksempel innebære å inkludere konsekvenser av:

- endringer i befolkningens alderssammensetning, med en stadig økning av eldre i vår del av verden
- endringer i befolkningens sammensetning blant annet på grunn av økende mobilitet mellom land og verdensdeler
- endringer for urbefolkningen i regionen som følge av samfunns- og klimaendringer
- nye arbeidsmåter som utvisker grensene mellom arbeidsliv og familieliv
- de sterkt kjønnsdelte utdanningsvalgene – med for eksempel at jenter i stadig økende grad tar høyere utdanning, mens gutter faller ut og ikke tar høyere utdanning i samme grad
- det sterkt kjønnsdelte arbeidslivet i Norden som en viktig årsak til urimelige lønnsforskjeller
- at kjønnsrelatert vold er det mest alvorlige hinderet for likestilling og likeverdig deltakelse på alle områder for jenter/kvinner og gutter/menn
- at mangfold og likebehandling for alle krever nye perspektiver og allianser med flere aktører så som privat sektor, frivillig sektor, forskere, beslutningstakere med mer for å nå målet om et reelt likestilt samfunn

4. Prioriterte tema og områder 2011–2014

Det nordiske likestillingsarbeidet er omfattende. Derfor har det vært nødvendig å avgrense fokus, oppmerksomhet og ressurser. De prioriterte temaene og områdene for innværende planperiode er delt i tre samarbeidskonstellasjoner med egne prioriterte tema med eksempler for mulige aktiviteter:

I: samarbeidet i Norden

II: samarbeidet med de tre baltiske statene – Estland, Latvia og Litauen

III: samarbeidet med Nordvest-Russland

En 4-årig planperiode kan være for lang for å fange opp nye likestillingsutfordringer som blir aktuelle. Derfor vil de prioriterte temaene og områdene bli løpende evaluert og tilpasset av hvert formannskap i deres sektorprogram og i den årlige handlingsplanen. Ministerrådet for likestilling vil også ha en grundigere midtveis evaluering i 2012 med vurdering for hver av de tre samarbeidskonstellasjonene og innholdet i dem.

Det er to tverrgående tema i det nordiske likestillingspolitiske samarbeidet: *I: Integrering av et kjønns- og likestillingsperspektiv* og *II: Aktiv deltakelse av menn/gutter* – disse to temaene skal integreres i alle de prioriterte temaene, områdene og samarbeidskonstellasjonene som omtales i samarbeidsprogrammet.

De tverrgående temaene skal inkorporeres innholdsmessig og tematisk i de prioriterte temaene og de aktivitetene som avledes av disse i for eksempel de årlige handlingsplanene. Ved å integrere de to tverrgående temaene synliggjør en både menn/gutters og kvinner/jenters behov, rutiner og livssituasjon. Ved en slik tilnærming minskes muligheten for ulikebehandling på bakgrunn av kjønn, og samtidig økes bevisstheten om at kjønn spiller en rolle i samarbeid og politikktutforming, samt at menn/gutter er nødvendige i det likestillingspolitiske arbeidet. Målet med det nordiske likestillingspolitiske samarbeidet er også å utvikle likestillingsintegrering (gender mainstreaming) som metode og dermed styrke den som et strategisk redskap for å styrke likestillingsarbeidet.

4.1 Norden

Likestillingssamarbeidet bør ha de samme prioriterte temaene for både de fem nordiske landene – Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige – og de

tre selvstyrte områdene Færøyene, Grønland og Åland. Men aktivitetene som genereres ut fra de overordnede temaene, må spesielt tilpasses utfordringene i de selvstyrte områdene og andre randområder i Norden.

Prioriterte overordnede tema for det nordiske likestillingssamarbeidet er:

1. Likestilling innen arbeidsmarkedet
2. Likestilling i utdanning
3. Kjønn, etnisitet og likestilling
4. Nulltoleranse mot kjønnsrelatert vold

Aktuelle aktiviteter som tilpasser de prioriterte temaene til lokale forhold og forutsetninger, kan for eksempel være å:

- utvikle aktiviteter og tiltak som sikrer at jenter og gutter får mulighet for å bryte med de kjønnsdelte utdanningsvalgene
- utvikle metoder og tiltak for at unge gutter og jenter kan forholde seg kritisk til kjønnsstereotyper – for eksempel gjennom likestillingsundervisning i barnehage og skole og via kampanjer rettet mot de som veileder ungdom i deres utdanningsvalg
- sikre likestilling mellom kvinner og menn samt mangfoldet innen forsknings- og universitets-/høgskoleledelse – inklusive ledelse i privat og offentlig sektor og i bedriftsstyrer
- minske det kjønnsoppdelte arbeidsmarkedet og dermed utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn
- sikre mangfold, likestilling og full deltakelse av alle kvinner/jenter og menn/gutter uansett etnisk og kulturell bakgrunn for å skape økt likebehandling og likestilling slik at alle kan realisere sine evner og ressurser – i denne sammenheng skal det legges en spesiell vekt på regionens urbefolkning
- arbeide mot kjønnsrelatert vold inklusive tiltak som hindrer menneskehandel til seksuelle formål

4.2 Baltikum

Likestillingssamarbeid med de tre baltiske statene Estland, Latvia og Litauen reguleres på samme måte som de øvrige samarbeidsområdene av de overordnede gjeldende dokumenter. Ved starten av samarbeidsprogrammet i 2011 gjelder følgende overordnede dokumenter: *Retningslinjer for Nordisk ministerråds samarbeid med Estland, Latvia og Litauen 2009–2013* og *Joint Nordic-Baltic Mobility Programmes 2009–2013*, som omhandler områdene Public Administration, Business and Industry og Culture.

Dersom de to ovennevnte dokumentene endres, eller det skulle opprettes nye overordnede styringsdokumenter, vil den delen av det 4-årige samarbeidsprogrammet som berøres, bli endret. I henhold til det førstnevnte dokumentet ovenfor skal en samarbeide om: ... *fælles værdier som demokrati, god forvaltningsskik, ligestilling, ytringsfrihed og tolerance, hvor for eksempel kultursamarbejde kan virke som et bindemiddel i nordisk-baltiske relationer. ... Ligestillingsprinsipperne er centrale og skal fortsat integreres i samarbejdet.*

Samtlige temaer er utviklet i dialog mellom ministerrådets kontorer i landene, sekretariatet, det sivile samfunn og den frivillige sektor i hvert av landene. De prioriterte temaene for planperioden 2011–2014 er utviklet på bakgrunn av de innkomne innspill som i neste omgang er bearbeidet og godkjent av de tre baltiske landenes likestillingspolitiske myndigheter.

Prioriterte overordnede tema for det nordisk-baltiske likestillingspolitiske samarbeidet er:

1. Likestilling på arbeidsmarkedet
2. Likestillingsopplæring
3. Likestilling/likebehandling i det offentlig rom og i media
4. Nulltoleranse mot kjønnsrelatert vold

Aktuelle aktiviteter som tilpasser de prioriterte temaene til lokale forhold og forutsetninger, kan være:

- Konkrete tiltak for å sikre tilpasning av arbeidsliv og familieliv og mer likestilt deltakelse av kvinner og menn i maktposisjoner i politikk og yrkesliv
- Likestillingsopplæring for alle aldre og i alle sammenhenger, for eksempel i barnehager og skoler (ved bruk av tilpasning av hjelpemidler utviklet i Norden) men også av nøkkelpersoner i offentlig og privat sektor.
- Formidle lokale suksesshistorier for å skape større bevissthet i opinionen om bærekraften av et reelt likestilt samfunn
- Skape lokale nettverk av erfarne og kunnskapsrike lokale likestillingsaktører som kan formidle egne erfaringer og lærdom til nye grupper og aktører.
- Arbeide mot kjønnsrelatert vold, inklusive tiltak som hindrer menneskehandel til seksuelle formål

Det enkelte formannskapsland kan i sitt sektorprogram og i den årlige handlingsplanen etablere ulike aktiviteter, så lenge aktivitetene kan favnes under de fire prioriterte og overordnede samarbeidstemaene som er omtalt i programmet.

For alle tema i det nordisk-baltiske samarbeidet gjelder at I: Integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet og II: Aktiv deltakelse av menn/gutter skal integreres i de fire prioriterte tema og aktivitetene som avledes av disse.

4.3 Nordvest-Russland

Nordisk ministerråds likestillingspolitiske samarbeid med Nordvest-Russland reguleres på samme måte som de øvrige samarbeidsområdene av de overordnede gjeldende dokumentene. Ved starten av samarbeidsprogrammet i 2011 gjelder følgende overordnede dokumenter: 1) *Protocol of intent between the Nordic Council of Ministers and the Government of St. Petersburg of the Russian Federation* og 2) *Guidelines for the Nordic Council of Ministers' co-operation with North-West Russia 2009–2013*.

Dersom de to ovennevnte dokumentene endres, eller det skulle opprettes nye overordnede styringsdokumenter, vil den delen av det 4-årige samarbeidsprogrammet som berøres, bli endret. Med bakgrunn i sitat hentet fra de to nevnte dokumentene skal en samarbeide om *the development of gender equality* og *Gender-equality principles are central and will be integrated into the co-operation*.

Samtlige temaer er utviklet i dialog mellom ministerrådets kontorer i regionen, sekretariatet, det sivile samfunn og den frivillige sektor i hvert av landene. De prioriterte temaene for planperioden 2011–2014 er utviklet på bakgrunn av innkomne innspill som i neste omgang er bearbeidet og godkjent av de politiske myndighetene i regionen.

Prioriterte overordnede tema for det likestillingspolitiske samarbeidet med Nordvest-Russland er:

1. Likestillingsopplæring
2. Nulltoleranse mot kjønnsrelatert vold

Aktuelle aktiviteter som tilpasser de prioriterte temaene til lokale forhold og forutsetninger kan være:

- Likestillingsopplæring i barnehager og skoler (ved bruk av tilpasning av hjelpemidler utviklet i Norden) som utgangspunkt for videre spredning i regionen
- Utvikle et bedre likestillingspolitisk begrepsapparat i regionen for å vekke interessen for likestilling i nye målgrupper

- Likestillingsintegrering (gender mainstreaming) gjennomført i konkrete offentlige og private institusjoner (også ved bruk av metoder/hjelpemidler utviklet i Norden) for videre spredning i regionen av lokale nøkkelpersoner
- Skape lokale nettverk av erfarne og kunnskapsrike lokale likestillingsaktører som kan formidle egne erfaringer og lærdom til nye grupper og aktører
- Sørge for informasjon om det likestillingspolitiske samarbeidet mellom Nordvest-Russland og Norden på nye eller eksisterende møteplasser og nettverk
- Oversette mer av de gode nordiske erfaringene med likestilling til russisk (tilpasset russiske forhold og språk)
- Etablere møteplasser og operative nettverk for det sivile samfunn og de frivillige organisasjonene for å sikre videre utvikling av et likestilt samfunn
- Arbeide mot kjønnsrelatert vold, inklusive tiltak som hindrer menneskehandel til seksuelle formål

Det enkelte formannskapsland kan i sitt sektorprogram og i den årlige handlingsplanen utvide typen av aktiviteter, så lenge aktivitetene kan favnes under de to prioriterte overordnede samarbeidstemaene.

For alle tema i samarbeidet med Nordvest-Russland gjelder at I: Integrering av kjønns- og likestillingsperspektivet og II: Aktiv deltakelse av menn/gutter skal integreres i de to prioriterte temaene og de aktivitetene som avledes av disse.

4.4 Internasjonalt samarbeid

Der finnes allerede stor internasjonal interesse for nordisk likestillingspolitikk. Interessen fokuserer på en stadig voksende bevissthet om verdien av likestilling innenfor familien, arbeidslivet og i samfunnet mer generelt. Ministerrådet for likestilling satser derfor på et fortsatt fruktbart internasjonalt samarbeid – både i regi av FN og innenfor EU og Europarådet.

Det område innenfor nordisk likestillingsarbeid som er spesielt viktig i europeisk sammenheng, er kvinners deltakelse i arbeidslivet og i beslutningsprosesser samt menns og kvinners fordeling av og deltakelse i omsorgsoppgaver i den nære familie. De nordiske erfaringene med jevnere fordeling av omsorg, makt og innflytelse har vist seg mer bærekraftige for en god samfunnsutvikling enn andre modeller

De nordiske landene og de selvstyrte områdene samarbeider allerede med en rekke av EUs institusjoner samt internasjonale organisasjoner som OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling), OSCE

(Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa) og IOM (International Organization for Migration) i den grad det er relevant. I den nye planperioden vil Ministerrådet for likestilling også legge opp til et tett og løpende samarbeid med det nye europeiske instituttet for likestilling i Vilnius.

I FN deltar de nordiske landene og de selvstyrte områdene med likestillingspolitiske initiativer som blant annet vil understreke betydningen av FNs *Platform of Action* fra 1995 for kvinners rettigheter. Nordisk ministerråd for likestilling vil fortsatt delta på FNs årlige kvinnekommisjonsmøter (The Commission on the Status of Women – CSW) for å profilere det nordiske likestillingspolitiske samarbeidet, og for å sikre betydningen av et globalt samarbeid innen området. CSW vil også brukes for å få nye impulser inn i det nordiske samarbeidet.

5. Vedlegg

Milepæler i det nordiske likestillingssamarbeidet 1974–2010

2010

Det nye fireårige samarbeidsprogrammet for det nordiske likestillingssamarbeidet 2011–2014 utarbeides under det danske formannskapet. Nordiske sidearrangementer om resultater og utfordringer relatert til Beijing +15 ved FNs årlige kvinnekommisjon (CSW) i New York. Evaluering av Nordisk institutt for kunnskap om kjønn (NIKK).

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Seminar om likestilling i et vestnordisk perspektiv, Ilulissat, Grønland.
- Seminar om framtidig nordisk likestillingssamarbeid under Nordisk råds sesjon i Reykjavik, Island.
- Prosjekt om finanskrisen og det kjønnsdelte arbeidsmarkedet.
- Prosjekt om likestilling blant etniske minoriteter i Norden.
- Prosjekt om globaliseringsinitiativer.

2009

De nordiske og baltiske likestillingsministrene godkjenner et nytt Nordisk-baltisk likestillingssamarbeidsprogram for årene 2009–2010. Nordisk sidearrangement om likestilling og klimaendringer ved FNs årlige kvinnekommisjon (CSW) i New York. Nordisk sidearrangement om likestilling og klimaendringer, COP-15 i København, Danmark.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Seminar om likestilling i loven, Tórshavn, Færøyene.
- Seminar om likestilling i skolen, Tórshavn, Færøyene.
- Nordisk konferanse om likestillingsundervisning i skolen, Reykjavik, Island.
- Konferanse om foreldrepermisjon, omsorgspolitik og likestilling mellom kjønnene, Reykjavik, Island.
- Avslutningskonferanse om kjønn og makt, Reykjavik, Island.
- Konferanse om *Gender Equality and Demography*, St. Petersburg, Russland.
- Nordisk prosjekt om likestilling og klimaendringer.
- Nordisk prosjekt om kjønn og kultur påbegynnes av Ministerrådet for utdanning og forskning. MR-JÄM støtter prosjektet.

Rapporten *Global press – nordiska lösningar? Nordisk globaliseringsbarometer 2008* utarbeides til det nordiske globaliseringsforumet i Sverige. Senere arrangeres en nordisk konferanse om globalisering, likestilling og kjønn.

2008

NB8-møte i Estland. Et nytt samarbeidsprogram for årene 2009–2010 blir godkjent. De nordiske og baltiske likestillingsministrene utarbeider en nordisk-baltisk *Memorandum of Understanding* for å bekjempe menneskehandel for seksuelle tjenester. Nordisk sidearrangement om bekjempelse av menns vold mot kvinner, ved FNs årlige kvinnekommisjon (CSW) i New York. Utdanning i likestillingsintegrering/kjønnsmainstreaming for lederne i embetsmannskomiteene og ansatte ved Nordisk ministerråds sekretariat.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk seminar om *Men's violence against women, honour-related violence and oppression and measures to combat trafficking in human beings for sexual purposes*. Nordisk råds sesjon.
- Nordisk-baltisk-russisk tverrsektoriell konferanse om menneskehandel for seksuelle tjenester, St. Petersburg, Russland

2007

Nordisk-baltisk ministermøte. De nordiske likestillingsministrene diskuterer menneskehandel for seksuelle tjenester. Nordisk sidearrangement om den nye farsrollen ved FNs årlige kvinnekommisjon (CSW) i New York. *10th Anniversary of Women and Men in Dialogue*, Riga, Latvia. Avslutningskonferanse om menn og likestilling, Oslo, Norge. Nordisk-samisk likestillingskonferanse, Oslo, Norge. Konferanse: *Nordic-Baltic Police Women's Network*, Tammerfors, Finland. Det blir gitt ut en ny rapport om hvilken innvirkning det å få barn har på kvinners og menns lønn. En konferanse om temaet blir arrangert.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk prosjekt om lederskap i Norden i et kjønnsperspektiv.
- Prosjekt om menneskehandel og prostitusjon i Norden.
- Den nordiske undersøkelsen *Familie- og velferdspolitiske ordninger i Norden – ulike modeller og deres konsekvenser for likestilling mellom kjønnene* blir presentert.

2006

MR-JÄM godkjenner et nytt samarbeidsprogram for det nordiske likestillingsarbeidet 2006–2010. Samarbeidsprogrammet prioriterer to temaer:

- Kjønn og makt
- Kjønn og ungdom

Konferanse om kjønn, makt og samarbeid med og for ungdom. Nordisk sidearrangement om kvinners deltakelse i politikk og ledelse ved FNs årlige kvinnekommisjon (CSW) i New York. På Nordisk råds sesjon presenterer likestillingsministrene resultatene av en kartlegging av hvordan de forskjellige ministerrådene arbeider med å integrere et kjønns- og likestillingsperspektiv i sitt arbeid. NB8 MR-møte, Tønsberg, Norge. De nordiske og baltiske likestillingsministrene vedtar på møtet et nordisk-baltisk samarbeidsprogram for likestilling for årene 2007–2008. En nordisk hvitbok om unge og likestilling blir presentert for likestillingsministrene av et nordisk ungdomspanel.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Konferanse om mannsforskning, Reykjavik, Island.
- Konferanse om familie- og velferdspolitiske ordninger i Norden.
- Konferansen *The process towards integrating gender perspective in the budgetary process (gender budgeting) – the Nordic experience* avslutter et nordisk prosjekt om hvordan man integrerer et kjønnsperspektiv i de nordiske statsbudsjettene.
- Seminar om en koordinert innsats for å bekjempe menneskehandel. Gjennomføres i samarbeid med EK-S og EK-LOV
- Seminar om kjønn, kultur og kommunikasjon i det fremtidige nordiske samarbeidet.

2005

Nordisk sidearrangement om *Gender and Youth* ved FNs årlige kvinnekommisjon (CSW) i New York. Evaluering av Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK) gjennomføres på oppdrag av EK-JÅM av Rambøll Management.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk konferanse om kjønn og unge med spesielt fokus på gutter og jenters utdannings- og yrkesvalg.
- Konferanse om hvordan pornografiens utbredelse innvirker på jenters og gutters oppfatning om kjønn.
- Seminar om menn og likestilling, København, Danmark.
- Seminar om menn mellom arbeidslivet og familien, Finland.
- Prosjektet *Samarbeta Jämt i Norden* følger opp tidligere seminar om integrering og likestilling.

2004

30-års-jubileumsseminar for det nordiske likestillingssamarbeidet, Reykjavik, Island. En handlingsplan for menn og likestilling 2004–2005 blir godkjent. Handlingsplanen tar opp fire temaer: kjønnssoialisering, menn og vold, menn og det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, og menn mellom arbeidsliv og familie. En rekke aktiviteter settes i verk. NB8-ministermøtet antar et nytt

nordisk-baltisk samarbeidsprogram 2004–2006. Ministrene vedtar å foreslå en koordinering av myndighetenes, organisasjonenes og de forskjellige task-forces' innsats i kampen mot menneskehandel. Det innledes et samarbeid med Ministerrådet for narkotika og Ministerrådet for sosial- og helse med særlig fokus på Nordvest-Russland. Det blir utarbeidet en Actionplan on Social Well Being som blir presentert på et *kick-off*-seminar i St. Petersburg i september. Nordisk sidearrangement ved *Northern Dimension Partnership on Public Health and Social Wellbeing* (NDPHS), ministermøte i Tallinn, Estland.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- *Gender, Environment and Social Development in the West Nordic Countries and Arctic Areas*, konferanse, Akureyri, Island.
- *10th Anniversary Seminarium Nordic Forum*, Åbo, Finland. Seminaret samler deltakere fra de nordiske og baltiske landene så vel som Nordvest-Russland og Polen.
- Det nordiske forskningsprogrammet *Den nordiska mannen?* blir påbegynt.
- Prosjektet *Integrering av et kjønnsperspektiv i de nordiske statsbudsjettene* starter. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom EK-FINANS OG EK-JÄM.
- Prosjektet *På sporet av likelønn* starter som del av et samarbeid mellom EK-JÄM og EK-A.

2003

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Konferanse om integrering og likestilling, Malmö, Sverige.
- *3rd Baltic Sea Women's Conference on Women and Democracy*, Tallinn, Estland.
- Nordisk prosjekt om pornofisering av det offentlige rom.

2002

Nordisk-baltisk kampanje mot handel med kvinner blir gjennomført i de nordiske og baltiske landene. Kampanjen er et samarbeid mellom landenes justis- og likestillingsdepartementer. Møte om likestilling mellom kvinner og menn i et flerkulturelt Norden, Oslo, Norge. Ny hjemmeside blir lansert: gender.norden.org

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk forskningskonferanse *Subjekt, politik och könskonstruktion: det jämställda Norden som framtidsverkstad*, Stockholm, Sverige.
- Klart vi har likestilling – er det noe å mase om? Nordisk konferanse om jenters og gutters kjønns sosialisering i det offentlige rom.

2001

Women and Democracy – The Second Conference Reykjavik–Vilnius, Vilnius, Litauen. I forbindelse med konferansen arrangeres det et nordisk-baltisk møte mellom likestillingsministrene. På møtet godkjenner ministrene et nordisk-baltisk samarbeidsprogram for 2001–2003.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- *Taking Wing*, konferanse om *Gender Equality and Women in the Arctic*, Saariselkä, Finland.
- *Towards Gender Responsive Budgeting* – highlevel-konferanse, Brussel, Belgia.
- *Kan mænd?* kommer ut, og konferansen *Mænd, arbeidsliv og ligestilling* arrangeres i København, Danmark.

2000

MR-JÄM godkjenner et nytt samarbeidsprogram for det nordiske likestillingsarbeidet 2001–2005. Samarbeidsprogrammet prioriterer tre temaer:

- Integrering av et kjønnsperspektiv i de nordiske statsbudsjettene
- Menn og likestilling
- Vold mot kvinner

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- *Gender Equality and the Future – 2nd Baltic Sea Women's Conference*, Helsingfors, Finland.
- *Gender Mainstreaming Competitiveness & Growth*, konferanse, Paris, Frankrike.
- *Gender Mainstreaming i Norden – en strategi för jämställdhet, arbetsmarknads- och ungdomspolitik*, sluttrapporten fra det nordiske mainstreaming-prosjektet, blir utgitt.

1999

Under konferansen *Women's World*, som arrangeres i Tromsø, Norge, arrangeres det et nordisk ministerrådsmøte, og de nordiske likestillingsministrene deltar i en debatt om velferd i Norden.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- *Women and Democracy at the Dawn of the New Millenium*, konferanse, Reykjavik, Island,
- *Likestilte demokratier? Kjønn og politikk i Norden* kommer ut.

1997

Handlingsplan for menn og likestilling blir godkjent av MR-JÄM. På initiativ fra MR-JÄM og MR-SAM blir en plan om integrering av likestilling i virksomheten i NMRs sekretariat godkjent. Det første nordisk-baltiske likestillingsministtermøtet blir arrangert. Et samarbeidsprogram for det nordisk-baltiske samarbeidet for 1998–2000 blir godkjent.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk konferanse om kvinner, arbeid og økonomi, Reykjavik, Island.
- Nordisk-baltisk konferanse *Women and Men in Dialogue*, Valmiera, Latvia.

1996

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter

- Nordisk prosjekt om Gender mainstreaming.
- *Norden och närområdena – kartläggning av jämställdhetssamarbete* kommer ut.

1995

MR-JÄM godkjenner et nytt samarbeidsprogram for det nordiske likestillingsarbeidet 1995–2000. Samarbeidsprogrammet prioriterer fem temaer:

- Fremme av kvinners og menns like tilgang til de politiske og økonomiske beslutningsprosessene.
- Fremme av kvinners og menns økonomiske likestilling og innflytelse.
- Fremme av et likestilt arbeidsliv.
- Forbedring av både kvinners og menns muligheter for å forene foreldreskap og yrkesarbeid.
- Påvirke den europeiske og den internasjonale utviklingen på likestillingsområdet.

Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK) blir grunnlagt og plasseres på Universitetet i Oslo.

1994

Nordisk Forum, Åbo, Finland. I forbindelse med forumet blir det arrangert et ministerrådsmøte mellom de nordiske likestillingsministrene. *Women and Men in the Nordic countries, Facts and Figures 1994* blir utgitt.

1990

Nordisk prosjekt om likelønn for menn og kvinner i Norden.

1988

MR-JÄM godkjenner et nytt samarbeidsprogram for det nordiske likestillingsarbeidet 1989–1993. Samarbeidsprogrammet prioriterer to temaer:

- Kvinners rolle i den økonomiske utviklingen.
 - Kvinners og menns muligheter for å kombinere familie- og arbeidsliv.
- Nordisk Forum, Oslo, Norge. På forumet blir det arrangert en offisiell nordisk likestillingskonferanse.

1987

Vi har ventet lenge nok – håndbok i kvinnerepresentasjon blir gitt ut på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk prosjekt om menn og likestilling.
- Nordisk prosjekt om muslimske innvandrerkvinner.
- Nordisk prosjekt om flere kvinner i it-bransjen.
- Nordisk prosjekt *Kan vi bo sammen?*.

Statistisk rapport om kvinner og menn i Norden blir gitt ut.

1986

Det todelte arbeidsmarked – nordisk rapport blir gitt ut.

1985

Nordisk BRYT-prosjekt om det kjønnsdelte arbeidsmarkedet (avsluttet i 1989). Boka *Blomster & Spark, Samtaler med kvinnelige politikere i Norden* blir gitt ut av Nordisk ministerråd.

1982

Det første samarbeidsprogrammet for det nordiske likestillingsarbeidet blir godkjent av Ministerrådet for likestilling.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk prosjekt om kvinner i nordisk politikk.
- Nordisk prosjekt om vold i parforholdet.

1981

En rådgiver som har likestilling som sitt hovedarbeidsområde, blir ansatt på Nordisk ministerråds sekretariat. Møte mellom de sentrale nordiske arbeidsgiverforeningene og fagministerrådet for likestilling. Nordisk prosjekt om den teknologiske utviklingens betydning for kvinners og menns likestilling i arbeidslivet.

1980

Likestillingsministrene overtar det faglige ansvaret for det nordiske likestillings samarbeidet. Det blir arrangert et møte mellom likestillingsministrene og Nordisk råds Sosial- og miljøutvalg. Møte mellom likestillingsutvalget og Nordens faglige samorganisasjon, Oslo, Norge. Nordisk prosjekt om det todelte arbeidsmarkedet i Norden.

1979

Kontaktmøte om nordisk likestillingssamarbeid blir arrangert mellom representanter for Nordisk ministerråd, Nordisk råd, Nordens faglige samorganisasjon, nordiske arbeidsgiverforeninger, representanter for nasjonale kvinneorganisasjoner og embetsmenn fra en rekke departementer i de nordiske landene.

Nordisk prosjekt om samfunnsplanlegging og boformer.

1978

På et møte mellom Nordisk råds sosial- og miljøutvalg og samarbeidsministrene for Nordisk ministerråd blir handlingsplanen for nordisk samarbeid om likestillingsspørsmål godkjent. På møtet blir det foreslått at man oppretter en embetsmannskomite for likestillingsspørsmål (EK-JÄM).

Nordisk likestillingsbulletin nr. 1 kommer ut i juni 1978.

Nordisk prosjekt om ekteskap og forsørgelse i Norden.

1977

Nordisk råds sosial- og miljøutvalg foreslår at en handlingsplan for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål skal presenteres på Nordisk råds sesjon året etter.

Viktige konferanser/seminarer og prosjekter:

- Nordisk seminar om rettsbeskyttelse av likestilling mellom kvinner og menn i Norden, Esbo, Finland.
- Nordisk prosjekt om massemedier og likestilling.
- Nordisk prosjekt om svangerskapspermisjon.

1976

Nordisk seminar om likestilling i familie- og arbeidsliv, Glumslöv, Sverige.

1975

Det blir nedsatt en nordisk kontaktgruppe for likestillingsspørsmål, og det første kontaktgruppemøtet blir arrangert i april 1975.

1974

Nordisk ministerråd beslutter i desember 1974 at alle nordiske regjeringer skal utpeke en person til å holde kontakt med de andre nordiske regjeringenes administrasjoner i likestillingsspørsmål.

norden

Nordisk ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

ANP 2010:784
ISBN 978-92-893-2171-6

